

**BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED ETTEN-
LEUR IN RELATIE TOT
NATUURBESCHERMINGSWET**

GEMEENTE ETTEN-LEUR

16 oktober 2012
076582015:0.14 - Definitief
B02012.000284.0400



Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Toetsingsadvies Commissie voor de m.e.r.	3
1.2	Best case alternatief	4
1.3	Leeswijzer	4
2	Methodiek	5
2.1	Invulling best case alternatief.....	5
2.1.1	Praktijktoets leidt tot bouwvlak op maat.....	5
2.1.2	Best beschikbare technieken: best case alternatief.....	6
2.1.3	Toepassing Verordening stikstof: best case-variant verordening	7
2.2	Berekeningen.....	7
3	Resultaten	9
3.1	Ammoniak.....	9
3.1.1	Ammoniakemissie uit veehouderij.....	9
3.1.2	Stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden door stalemissies.....	10
3.2	Milieugebruiksruimte stikstofdepositie in relatie tot glastuinbouw	11
3.3	Mestbewerking en biomassavergisting	13
4	Discussie en aanbevelingen	15
4.1	Discussie	15
4.2	Aanbevelingen	16
4.3	Tenslotte.....	17
5	Literatuurlijst	18
Bijlage 1	Werkkaart agrarische bedrijfslocaties Etten-Leur	19
Colofon	20

1 Inleiding

1.1 TOETSINGSADVIES COMMISSIE VOOR DE M.E.R.

Het MER voor het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Etten-Leur, dat door ARCADIS is opgesteld, is positief getoetst door de Commissie voor de m.e.r. Dit houdt in dat de commissie van oordeel is dat de essentiële informatie aanwezig is om het milieubelang volwaardig mee te nemen in de besluitvorming.

In haar toetsingsadvies over het MER geeft de commissie een aantal aanbevelingen. Eén van de aanbevelingen van de commissie gaat in op het wel/niet uitvoerbaar zijn van het bestemmingsplan ten opzichte van de Natuurbeschermingswet en de eventueel daaraan gekoppelde noodzaak voor een ADC-toets (ADC: zijn er Alternatieven?, is er een Dwingend belang?, is er Compensatie mogelijk?). De exacte tekst van het toetsingsadvies hierover is als volgt:

2.2 Passende beoordeling

Het voornemen is onder andere om uitbreiding van veehouderijen en glastuinbouw mogelijk te maken. Hierdoor kan de emissie van stikstof door zowel intensieve als grondgebonden veehouderij en door glastuinbouw¹ toenemen. Significant negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden zijn door de stikstofdepositie niet uit te sluiten. In het MER is daarom een Passende beoordeling opgenomen. De Commissie is van oordeel dat de Passende beoordeling correct is uitgevoerd. De bandbreedte aan mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden is aan de hand van meerdere alternatieven goed in beeld gebracht waaronder een worst-case alternatief dat inzicht geeft in de maximale effecten die het bestemmingsplan – volgens het MER – mogelijk gaat maken. De huidige situatie is als referentie beschreven in het MER en geeft het effect weer van de situatie zonder uitbreiding van veehouderijen en glastuinbouw. De Commissie is van oordeel dat daardoor voldoende inzicht is gegeven in de bandbreedte aan alternatieven en effecten. Een alternatief met een andere zonering van activiteiten in het plangebied leidt niet tot een wezenlijk andere verdeling van stikstofdepositie over de Natura 2000-gebieden omdat deze gebieden op een geruime afstand liggen van het plangebied.

Het minimum alternatief (huidige feitelijke situatie, dus geen uitbreiding van veehouderij en glastuinbouw) geeft geen verdere toename van de stikstofdepositie. Bij alle andere alternatieven met uitbreidingsmogelijkheden is toename van de stikstofdepositie te verwachten en is aantasting van natuurlijke kenmerken niet uit te sluiten. In de huidige situatie leidt de achtergronddepositie voor alle omliggende Natura 2000-gebieden, op het Natura 2000-gebied Hollands Diep na, al tot een overschrijding van de kritische stikstofdepositiewaarden van verschillende stikstofgevoelige habitattypen. Ook in de toekomst (2020) is nog steeds een overschrijding voorzien van de kritische depositiewaarden voor deze stikstofgevoelige habitattypen.

In het MER wordt niet aangetoond dat aantasting van de natuurlijke kenmerken door de uitbreidingsmogelijkheden van het bestemmingsplan is te voorkomen. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden

¹ Bij veehouderij gaat het om stikstof in de vorm van ammoniak (NH₃), bij glastuinbouw om NO_x uit warmtekrachtkoppelinginstallaties.

als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen. Alleen in het alternatief dat uitgaat van het vastleggen van de huidige feitelijke situatie blijkt dat er geen toename van de stikstofdepositie te verwachten is.

De Commissie voor de m.e.r. constateert dus dat in het MER en in de Passende beoordeling niet is aangetoond dat aantasting van natuurlijke kenmerken door de uitbreidingsmogelijkheden in het bestemmingsplan is te voorkomen. Met andere woorden stelt de commissie dat het bestemmingsplan mogelijk niet uitvoerbaar is binnen de randvoorwaarden van de Natuurbeschermingswet. De commissie geeft tevens aan dat er daarom mogelijk een ADC-toets dient te worden uitgevoerd. Het is van belang om in het bestemmingsplan te onderbouwen dat het benutten van de planologische ruimte, die geboden gaat worden, mogelijk is binnen de randvoorwaarden uit de Natuurbeschermingswet. In dit geval houdt dat in dat onderbouwd dient te worden dat uitvoering van het bestemmingsplan mogelijk is zonder dat er sprake hoeft te zijn van significante negatieve gevolgen op de Natura2000-gebieden in de (wijde) omgeving van Etten-Leur. Concreet gaat het daarbij om een verdere ontwikkeling van mogelijke functies die emissies van stikstof kunnen veroorzaken in relatie tot de bestaande te hoge stikstofbelasting van veel Natura2000-gebieden. Door die overbelasting en de gevoeligheid van veel Natura2000-gebieden voor stikstof, is er in zekere zin sprake van een “gebieds-emissie-plafond” voor het buitengebied van Etten-Leur.

1.2 BEST CASE ALTERNATIEF

In het bestemmingsplan zal onderbouwd moeten worden in hoeverre de ontwikkeling van functies, in combinatie met de inzet van technieken om bestaande en nieuwe emissies van stikstof te beperken dan wel te voorkomen, mogelijk is, zonder dat dit gebiedsplafond wordt overschreden. En op welke wijze dit is geborgd in andere regelgeving en hoe dit geborgd is (voor zover mogelijk) binnen het nieuwe bestemmingsplan buitengebied. Er is een aanpak gekozen voor het uitwerken van een extra alternatief, ten opzichte van de alternatieven in het MER. Dit is het “best-case alternatief” genoemd.

1.3 LEESWIJZER

In het volgende hoofdstuk (2) staat de methodiek beschreven voor het samenstellen van het best-case alternatief, alsook een variant daarop, en het doorrekenen van de corresponderende ammoniakuitstoot en -depositie. In hoofdstuk 3 staan de resultaten van de berekeningen, waarbij er aandacht is voor de totale emissie en voor de depositie op de relevante Natura 2000-gebieden. Tevens gaat hoofdstuk 3 in op de invloed op Natura 2000 van enkele specifieke ontwikkelingen naast de veehouderij, te weten het toepassen van WKK-installaties in de glastuinbouw en de toepassing van mestbewerking en biomassa-vergisting. Hoofdstuk 4 sluit af met de conclusies en aanbevelingen voor het verdere traject voor het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Etten-Leur.

2 Methodiek

2.1 INVULLING BEST CASE ALTERNATIEF

Het best-case alternatief is een variatie op het voorkeursalternatief uit het MER. Het verschilt op twee vlakken met het voorkeursalternatief, hetgeen is verwoord in onderstaande paragrafen 2.1.1 en 2.1.2.

2.1.1 PRAKTIJKTOETS LEIDT TOT BOUWVLAK OP MAAT

Er is een werkkaart gemaakt met daarop de bouwvlakken, de economische bedrijfsomvang in nge² en de nge-per hectare per bouwvlak (zie Bijlage 1). Deze werkkaart staat aan de basis van een aantal keuzen in het bestemmingsplan, die hieronder worden beschreven.

In het vigerende bestemmingsplan buitengebied is het op ieder agrarisch bouwvlak mogelijk om te schakelen naar melkveehouderij. Op grond van de werkkaart wordt in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied onderscheid gemaakt in 'grondgebonden veehouderij', in 'paardenhouderij' en in 'grondgebonden agrarische bedrijven, niet zijnde grondgebonden veehouderij'. De gemeente voorkomt hiermee omschakeling van niet plantaardige sectoren naar onder andere melkveehouderij, hetgeen zou kunnen leiden tot toename van ammoniakemissie.

Aan de hand van deze werkkaart heeft de gemeente kritisch beoordeeld waar voor wat betreft de veehouderij sprake is van bedrijfsbeëindiging of waar sprake is van het voorzienbaar ontbreken van behoefte aan groeimogelijkheden op het bouwvlak. Alleen de bedrijven waar nog sprake is van enige vorm van veehouderij hebben een aanduiding ter zake gekregen. Vervolgens is voor situaties waar geen groei-behoefte lijkt te zijn, op grond van luchtfoto's een passend bouwvlak op de bestemmingsplankaart opgenomen. Dus de bouwvlakbegrenzing sluit compact aan op de huidige bebouwing en er is geen rechtstreekse groei meer mogelijk op deze locaties.

Voor alle overige agrarische bouwvlakken blijft voor veehouderijen – net als bij de voorkeursvariant in het MER – gelden dat deze een omvang van 1 hectare behelzen, met een wijzigingsbevoegdheid voor groei naar 1,5 hectare. De veehouderijbedrijven worden in dit best case alternatief geheel vervangen door modelmatige bedrijven. Dit betekent een passende opvulling op het bouwvlak met ongeveer dieraantallen op basis het rapport *Al het vlees duurzaam* (Commissie Van Doorn, september 2011), te weten ongeveer 300 nge per hectare. Voor paarden is uitgegaan van 50 volwassen paarden per hectare. Zie verder Tabel 1.

² De Nederlandse grootte-eenheid (nge) is een reële economische maatstaf die gebaseerd is op het brutostandaardsaldo (bbs, opbrengst minus bepaalde specifieke kosten). Het is een maat voor de economische omvang van agrarische activiteiten. Een grens van 70 nge geldt veelal als maat voor een volwaardig bedrijf (bron: www.lei.wur.nl). Een bedrijf van 70 nge bestaat uit ongeveer 100 zeugen gesloten of 1600 vleesvarkens of 50 melk- en kalfkoeien met bijbehorend jongvee of 26000 leghennen.

Op het moment dat deze aanpak is bepaald en in model is doorgerekend, was er nog geen versie van het bestemmingsplan buitengebied beschikbaar. Het voorontwerp-bestemmingsplan is gelijktijdig met dit rapport opgesteld. De ruimte die geboden zal worden aan de verschillende agrarische sectoren in het buitengebied wordt in het bestemmingsplan bepaald. De in dit rapport aangenomen ruimte is te beschouwen als de ruimte die geboden zal worden in het voorontwerp bestemmingsplan.

2.1.2 BEST BESCHIKBARE TECHNIKEN: BEST CASE ALTERNATIEF

Voor de toegepaste staltechnieken (bestaande en nieuwe installaties) is uitgegaan van de best beschikbare technieken om de ammoniakemissie terug te dringen. Deze zijn te vinden in Tabel 1 met corresponderende Rav-codes³, emissiefactoren en daadwerkelijke emissie voor bedrijven op een bouwvlak van 1,5 hectare.

Diercategorie	RAV code (10-9-2012)	Aantal	NH ₃ per dier (kg)	NH ₃ (kg) bij bouwvlak 1,5 ha
zeugen gesloten:				
biggen	D1.1.14.1	1800	0,030	54
kraamzeugen	D1.2.15	100	0,420	42
guste/dragende zeugen	D1.3.11	400	0,210	84
vleesvarkens	D3.2.14.1	3500	0,130	455
totaal				635
vleeskalveren	A4.4	2500	0,130	325
vleeskuikens	E5.4	220000	0,008	1760
geiten	C1	2500	1,9	4750
melkrundvee A1	A1.9.1	220	4,1	902
melkrundvee A3	A3	140	3,9	546
totaal				1448
paarden	K1	75	5	375

Tabel 1 Stal-kenmerken van het Best case-scenario

³ Rav = Regeling ammoniak en veehouderij. De Rav is een ministeriële regeling die de emissiefactoren bevat die nodig zijn om in de vergunde en in de aangevraagde situatie de ammoniakemissie van een veehouderij te kunnen berekenen. De Rav bevat een lijst met de verschillende stalsystemen per diercategorie en de daarbij behorende emissiefactoren (zie bijlage 1 van de Rav). De Rav wordt regelmatig aangepast. (bron: www.infomil.nl) en om die reden is de datum bij de gehanteerde Rav-code gegeven.

2.1.3 TOEPASSING VERORDENING STIKSTOF: BEST CASE-VARIANT VERORDENING

Aanvullend hieraan is nog een variant doorgerekend met stallen die worden uitgevoerd conform de vereisten van de Verordening stikstof en Natura 2000 van de provincie Noord-Brabant, dus een minder vergaande reductie dan de best beschikbare technieken die hierboven zijn gehanteerd. In deze verordening is in bijlage 1 een lijst opgenomen met per diercategorie 'Nieuwe maximaal toegestane emissies op basis van het advies van de Commissie van Doorn' (*Al het vlees duurzaam*, september 2011). De daarbij horende emissiecijfers staan in Tabel 2. Met uitzondering van geiten en paarden liggen alle emissies hoger dan bij het best case alternatief.

Diercategorie	RAV code (10-9-2012)	Aantal	NH ₃ per dier (kg)	NH ₃ (kg) bij bouwvlak 1,5 ha
zeugen gesloten:				
biggen		1800	0,090	162
kraamzeugen		100	1,250	125
guste/dragende zeugen		400	0,630	252
vleesvarkens		3500	0,380	1330
totaal				1869
vleeskalveren	A4.4	2500	2,500	6250
vleeskuikens	E5.4	220000	0,068	14960
geiten	C1	2500	1,9	4750
melkrundvee A1	A1.9.1	220	8,1	1782
melkrundvee A3	A3	140	3,9	546
totaal				2328
paarden	K1	75	5	375

Tabel 2 Stal-kenmerken conform maximaal toegestane emissies uit de Verordening Stikstof en Natura 2000

2.2 BEREKENINGEN

Op grond van de volgende uitgangspunten zijn depositieberekeningen uitgevoerd voor ammoniak:

- Voor de berekeningen en effectbeoordeling is uitgegaan van de Huidige situatie vergund + CBS-correctie. De Huidige situatie vergund + CBS-correctie vormt een benadering van de "werkelijke situatie" en is vooral van belang vanuit het juridisch kader voor toetsing aan de Natuurbeschermingswet. Op basis van de vergelijking met de gegevens uit de metelling is een integrale CBS-correctie toegepast van 20% voor de emissie van ammoniak.
- De berekeningen van de stikstofdeposities zijn uitgevoerd met OPS-Pro 4.2.
- De stikstofdepositie vanuit veehouderijen wordt vooral veroorzaakt door ammoniak (NH₃). Bij de berekeningen is ammoniak dan ook het meest belangrijk. De uitstoot van NO_x van veehouderijen is zeer klein vergeleken met NH₃. Voor veehouderijen zijn ook geen gegevens bekend van de uitstoot van NO_x.

- Aangenomen wordt dat alle geboden ruimte door uitbreiding van stallen op bouwvlakken op een passende wijze wordt benut. De consequentie is dat er alleen maar groeiers zijn. Dit levert een overschatting op van de te verwachten toename van bedrijfsoppervlak, en dus ook van ammoniakemissies en -deposities vanwege het bouwvlak. In de regel zijn er in het buitengebied diverse stoppers, doorgaans bedrijven van kleinere omvang, die bedrijfseconomisch de bedrijfsvoering niet langer voortzetten. Door te stoppen bieden zij 'ruimte' aan bedrijven die willen groeien.

Deze uitgangspunten zijn overigens ook bij de Passende beoordeling gehanteerd (zie: *Passende beoordeling bestemmingsplan buitengebied Etten-Leur*, ARCADIS, 2 april 2012).

Voor de depositie van NO_x van WKK-installaties in de glastuinbouw bleken geen nadere depositieberekeningen in aanvulling op het MER noodzakelijk te zijn. Er kon met een emissievergelijking worden volstaan. Dit wordt toegelicht in Paragraaf 3.2.

De bijdrage aan stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden uit biomassavergistingsinstallaties is in het MER in verschillende varianten berekend en beoordeeld. Hiervoor zijn geen nieuwe berekeningen uitgevoerd.

3 Resultaten

3.1 AMMONIAK

3.1.1 AMMONIAKEMISSION UIT VEEHOUDERIJ

In Tabel 3 zijn de resultaten van de aanvullende emissie-berekeningen opgenomen. Voor de volledigheid zijn ook de in het MER gehanteerde varianten hierin opgenomen. De voor dit rapport relevante alternatieven zijn in vet gedrukt.

	Totale uitstoot ammoniak (kg)	Procentuele verhouding ammoniak-uitstoot t.o.v. huidige situatie vergund	Procentuele verhouding ammoniakuitstoot t.o.v. huidige situatie vergund met CBS-correctie
Huidige situatie vergund	77720	100%	125%
Huidige situatie met CBS-correctie	62176	80%	100%
Actualisatievariant	76163	98%	122%
Grondgebonden melkveehouderijvariant	143089	184%	230%
Worst case variant	175876	226%	283%
Voorkeursvariant	120777	155%	194%
Best case alternatief	52341	67%	84%
Best-case variant verordening	86626	111%	139%

Tabel 3 Emissie ammoniak van de varianten en alternatieven (absoluut) en vergeleken met huidige situatie (inclusief en exclusief CBS-correctie)

Hieruit komt naar voren dat het best case alternatief (toepassing van best beschikbare staltechnieken) leidt tot een afname van de ammoniakuitstoot ten opzichte van de voor de Natuurbeschermingswet relevante huidige situatie met CBS-correctie.

Alle andere varianten laten een toename van emissie zien ten opzichte van de huidige situatie met CBS-correctie (voor verdere uitleg zie: *MER bestemmingsplan buitengebied Etten-Leur*, ARCADIS, 4 april 2012).

De best case variant verordening komt een stuk slechter uit dan het best-case alternatief, omdat de reductie voor melkrundvee veel lager is en omdat er geen eisen zijn voor vleeskalveren.

Ten opzichte van de voorkeursvariant betekent het best case alternatief een aanzienlijke verbetering (meer dan een halvering van de ammoniakemissie), hetgeen een gevolg is van de afname van ruimte op de bouwvlakken en het toepassen van best beschikbare staltechnieken.

3.1.2 STIKSTOFDEPOSITIE OP NATURA 2000-GBIEDEN DOOR STALEMISSIES

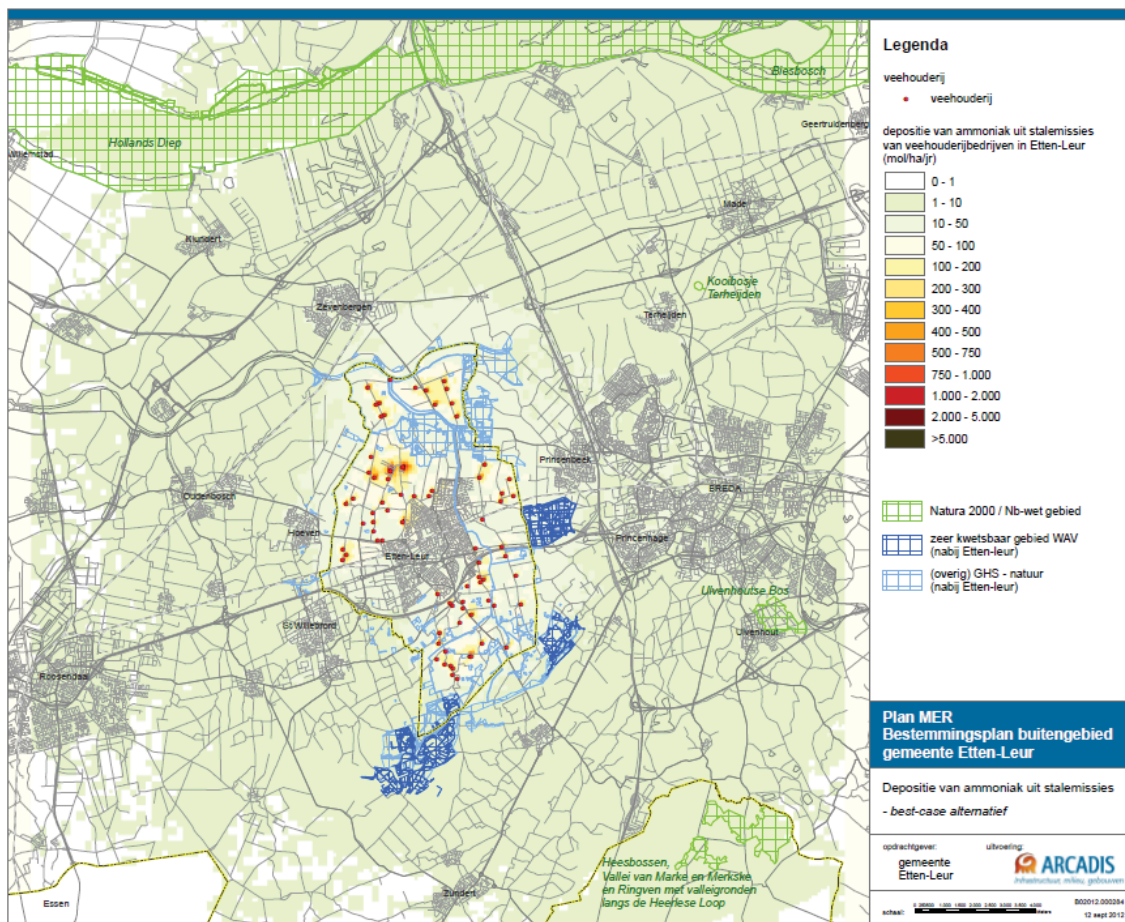
Voor de relevante Natura 2000-gebieden, zoals die ook in de Passende beoordeling zijn behandeld, zijn in Tabel 4 en in Afbeelding 1 de deposities van het best case-alternatief weergegeven die ontstaan vanuit de ammoniakemissie uit de veehouderij. Deze zijn te vergelijken met die van de huidige situatie met CBS-correctie. Daarnaast is een vergelijking te maken met de deposities ten gevolge van het voorkeursalternatief.

Ammoniakdepositie (mol/ha/jaar)	Minimaal	Maximaal	Gemiddeld
Ulvenhoutse Bos			
Huidige situatie met CBS-correctie	2,3	10,0	5,2
Voorkeursvariant	4,5	19,5	10,2
Best case alternatief	2,0	8,6	4,5
Biesbosch			
Huidige situatie met CBS-correctie	1,2	7,8	2,5
Voorkeursvariant	2,3	15,3	4,9
Best case alternatief	1,0	6,8	2,1
Hollands diep			
Huidige situatie met CBS-correctie	0,4	9,9	1,7
Voorkeursvariant	0,8	19,6	3,3
Best case alternatief	0,4	8,5	1,4
Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop			
Huidige situatie met CBS-correctie	1,0	2,4	1,7
Voorkeursvariant	1,9	4,6	3,2
Best case alternatief	0,8	2,0	1,4

Tabel 4 Depositie ammoniak op Natura 2000-gebieden

Duidelijk is dat ten aanzien van depositie op Natura 2000-gebieden het best case alternatief verbetering oplevert ten opzichte van de huidige situatie met CBS-correctie en een aanzienlijke verbetering oplevert ten opzichte van het voorkeursalternatief. Net als bij de emissie is dit in de orde grootte van 16% verlaging (range tussen 13 en 18%).

Ondanks de overschatting vanwege het niet rekening houden met stoppers, komt er dus bij toepassing van beste staltechnieken 'ruimte' beschikbaar voor eventuele toename door andere sectoren, zonder dat dit leidt tot een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden.



Afbeelding 1 Ammoniakdepositie uit stalemissies Etten-Leur, best case alternatief

3.2 MILIEUGEBRUIKSRUIMTE STIKSTOFDEPOSITIE IN RELATIE TOT GLASTUINBOUW

Niet alleen de veehouderij draagt bij aan de stikstofdepositie, waaronder die op Natura 2000-gebieden, maar ook de glastuinbouw draagt hieraan bij. Dit wordt veroorzaakt door NO_x afkomstig uit stookinstallaties. Analoog aan de veehouderij kan ook een toename van de eventuele stikstofuitstoot tot problemen leiden in verband met de toetsing aan de Natuurbeschermingswet en de huidige stikstofbelasting van die gebieden. Op basis van de huidige regels en in voorbereiding zijnde regels zal een toename van de stikstofbelasting gecompenseerd moeten worden (projectsaldering) of zal de milieuruimte hiervoor opgenomen moeten worden in de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof).

Aan stookinstallaties in de glastuinbouw stelt het Rijk via het Besluit Emissie-eisen Middelgrote Stookinstallaties (BEMS) eisen aan emissies, waaronder die voor NO_x. De emissie-eisen voor installaties vóór 1 april 2010 zijn aanzienlijk soepeler dan die voor installaties die na die datum in gebruik worden genomen. Er is in het BEMS niet één emissiewaarde, maar deze varieert naar gelang het type brandstof. Ook is de omvang van de installatie bepalend voor de emissiewaarde. Aangenomen is dat de in de glastuinbouw gehanteerde installaties op gas worden gestookt en een vermogen hebben van 0,9-2,5 MW⁴.

⁴ Voor installaties met een vermogen van meer dan 2,5 MW gelden strengere emissie-eisen dan voor kleinere installaties. Uit een door ARCADIS uitgevoerde inventarisatie in Zuid-Holland kwam naar voren dat zeer zelden bij een enkel glastuinbouwbedrijf een installatie met een vermogen van meer dan 2,5 MW aanwezig was. Aangenomen mag

Vervolgens is met de digitale BEMS (via www.infomil.nl) te bepalen welke emissie-eisen gesteld worden. Deze eisen staan in mg/m³ en worden omgerekend naar gram NO_x/GJ en vervolgens (via de aanname van 17.000 GJ/ha,jaar) omgerekend naar een uitstoot van kg NO_x/ha,jaar. De berekende NO_x-uitstoot (zie MER blz. 114) uit de nieuwe WKK-installaties ligt een factor 2,33 lager dan de oudere WKK-installaties (1.700 versus 3.961 kg NO_x/ha,jaar). Per 1 januari 2017 echter moeten alle WKK-installaties aan de 'strengere' BEMS-emissie-eisen voldoen.

In de voorkeursvariant in het MER neemt het areaal glastuinbouw toe van circa 89 hectare nu in gebruik (MER blz. 114) naar ruimte voor 305,9 hectare in het nieuwe bestemmingsplan (MER blz. 175). Hiervan is 22,5 hectare teeltondersteunend glas (45 vollegrondstuinbouwbedrijven met ieder 5000 m² glas, zie tabel 51 in MER). Op deze 22,5 hectare vindt geen kasverwarming plaats. Resteert circa 283 hectare glastuinbouw die mogelijk verwarmd wordt. De gemeente schat in dat op 75% van het huidige glastuinbouwareaal sprake is van WKK-installaties (zie MER, blz. 114). Deze WKK-installaties emitteren NO_x volgens de 'oude' normen van het Besluit Emissie-eisen Stookinstallaties B (BEES-B) (in het MER is hiervoor voor de referentiesituatie 233 gram NO_x/GJ gehanteerd, de nieuwe norm is overigens 100 gram NO_x/GJ).

Naar de toekomst zou het kunnen voorkomen dat het WKK-gebruik zal toenemen tot 100% op het areaal glastuinbouw en dan is sprake van WKK-installaties op 283 hectare, die echter wel in zijn geheel aan de strengere BEMS-emissie-eis zullen moeten voldoen.

	Areaal (ha)	Minderung ondersteunend glas (ha)	Resterend areaal (ha)	Emissie-eis (g NO _x /GJ)	Emissie per hectare (kg NO _x)	Toepassing WKK/gasketel (percentage)	Totale emissie (kg NO _x per jaar)
Huidige situatie	89	-	89	233	3.961	75%	352.529
Totaal					815	25%	18.145
							370.674
Nieuwe bestemmingsplan	305	22	283	100	1.700	100%	481.100
Totaal						0%	0
							481.100

Tabel 5 Emissie NO_x uit de glastuinbouw Etten-Leur

Hieruit blijkt dat er een toename aan NO_x-emissie zal gaan optreden als alle areaal wordt verwarmd met WKK-installaties, ook al neemt de emissie per hectare af vanwege de 'nieuwe' BEMS-eisen. In het licht van de Natuurbeschermingswet is er dus een beletsel, tenzij er verdergaande technieken worden ingezet met verdergaande emissiereductie, dan wel als er aanzienlijk minder areaal dan de 305 hectare wordt ingevuld. Wat betreft verdergaande emissiereducerende technieken kan gedacht worden aan een DeNO_x-installatie, maar het nadeel daarvan is dat er ammoniakslib achterblijft.

worden dat installaties van een omvang van meer dan 2,5 MW ook niet voorkomen of voor zullen komen in de gemeente Etten-Leur.

3.3 MESTBEWERKING EN BIOMASSAVERGISTING

De gemeente Etten-Leur heeft de nadrukkelijke wens om ruimte te bieden aan duurzame ontwikkelingen in het buitengebied en wil hiervoor dan ook fysieke ruimte bieden. Eén van die duurzame ontwikkelingen is het toepassen van mestbewerking en/of biomassa-vergisting. Met biomassa-vergisting is het doel om uit mest en/of co-producten energie op te wekken.

Mestbewerking/biomassa-vergisting is in grote lijnen bij twee typen bedrijven toepasbaar:

Veehouderij

Bij veehouderijbedrijven zal doorgaans mestbewerking op eigen bedrijf worden toegepast, in de vorm van nageschakelde technieken. In de RAV zijn hiervoor additionele factoren opgenomen onder categorie E.6, betreffende additionele technieken voor mestbewerking en mestopslag (hieronder geen vergisting). Dit levert een beperkte toename van ammoniakemissie op vanuit het bouwvlak.

Voor wat betreft de mestvergisting is een lokale toename van emissie van ammoniak uit mestvergisting niet uit te sluiten, zodat een Passende beoordeling vereist zal zijn van geval tot geval. Aangenomen wordt dat door het toepassen van vergistingsinstallaties in de gemeente Etten-Leur de stikstofdepositie per saldo niet zal toenemen. Weliswaar kan ter plaatse van de vergistingsinstallaties de stikstofdepositie toenemen. Aangenomen kan echter ook worden dat bij aanwending van een verbeterd mestproduct minder veldemissies zullen optreden. Het is echter onzeker hoe die balans op de schaal van de gemeente Etten-Leur zal zijn.

Bij toepassing van mestbewerking van eigen mest op het eigen bedrijf is echter aannemelijk dat de totale emissies in de gehele gemeente Etten-Leur onder het huidige niveau van emissies zullen uitkomen, omdat er minder veldemissies optreden en omdat er voldoende mogelijkheden zijn voor toepassing van staltechniek (zie Paragraaf 2.1.2). Daarentegen is dit niet te beargumenteren voor grootschalige mestverwerking, waarbij mest vanuit een groter gebied wordt aangevoerd en verwerkt.

Het advies aan de gemeente is derhalve om de mogelijkheid van de mestbewerking op bedrijfsschaal mogelijk te maken in het bestemmingsplan. Hierbij dienen middels het vergunningstraject eisen gesteld te worden, die gebaseerd zijn op de RAV. Gezien de mogelijkheden voor emissiereductie in de veehouderij (zie Paragraaf 3.1.1) die ruimte biedt voor enige toename in een ander segment binnen het gebiedsemmissieplafond, wordt dit als haalbaar beschouwd binnen de Natuurbeschermingswet.

Tuinbouw

Bij tuinbouwbedrijven zal het verwerken van het plantaardige afval plaats kunnen vinden in een biomassa-vergistingsinstallatie. Dit leidt per saldo tot toevoeging van puntbronnen voor ammoniakuitstoot als mest wordt bijgemengd, maar de hoeveelheid van de emissie kan sterk variëren⁵. In de gemeente Etten-Leur zijn momenteel geen initiatieven bekend voor biomassa-vergisting.

⁵ In het MER Etten-Leur is hiervoor een kengetal gehanteerd van 2493 kg/jaar aan ammoniakuitstoot (zie blz. 114 in het MER), maar de hoogte van deze emissie is uiteraard volledig afhankelijk van het toegepaste systeem, de te verwerken grondstoffen en de grootte van de installatie. De aanname in het MER betreft de situatie zoals die is gehanteerd bij het Nieuw Gemengd Bedrijf (NGB) in Grubbenvorst. Deze uitstoot is aanzienlijk (van dezelfde orde grootte als de uitstoot van een melkveebedrijf 220 melkkoeien en 140 stuks jongvee, met stallen conform maximaal toegestane emissies uit de provinciale Verordening Stikstof en Natura 2000). Zoals in het MER gesteld is dit een worst case benadering. In de praktijk zal de ammoniakemissie uit biomassa-vergisting bij plantaardige sectoren waarschijnlijk aanzienlijk lager

Gezien de onduidelijkheid op voorhand over de omvang van/toename aan emissies vanuit biomassavergistingsinstallaties en het niet of mogelijk in de toekomst beperkt voorkomen van initiatieven, is het advies aan de gemeente om de mogelijkheden voor biomassavergisting op plantaardige bedrijven buiten het bestemmingsplan te regelen, dus middels een herzieningsprocedure te behandelen als zich initiatieven hiertoe voordoen. Een Passende beoordeling zal dan waarschijnlijk nodig zijn voor het initiatief. Ook dient rekening te worden gehouden met de mogelijkheid van m.e.r.-plicht.

uitvallen, omdat aangenomen mag worden dat bij tuinbouwbedrijven naar verwachting relatief veel meer plantaardig materiaal in een biomassavergister zal worden verwerkt dan bij het NGB.

4

Discussie en aanbevelingen

4.1 DISCUSSIE

In dit rapport is nader berekend en beschouwd hoe de totale stikstofdepositie die terecht komt op Natura 2000-gebieden vanuit de gemeente Etten-Leur tot stand komt. Tevens is beschreven welke mogelijkheden of eisen er zijn om emissiebeperkende technieken toe te passen om de stikstofdepositie te beperken. Er is bovendien te beredeneren dat als een bepaalde sector de emissie (en dus de depositie) kan verminderen, er ruimte ontstaat voor groei van emissie/depositie in een andere sector. Van belang is dat de totale emissie binnen een gebiedsemissieplafond blijft.

Op grond van de werkkaart is een nadere indeling in agrarische categorieën gemaakt. Het voordeel hiervan is dat er geen nieuwe grondgebonden veehouderijlocaties kunnen ontstaan door omschakeling vanuit de plantaardige sector. Dit is nodig om planologisch/juridisch uit te sluiten dat nieuwe ammoniakemissiebronnen worden gecreëerd die vanwege de Natuurbeschermingswet een belemmering kunnen gaan vormen voor het vaststellen van een uitvoerbaar bestemmingsplan.

Indien er gebruik wordt gemaakt van de inzet van de best beschikbare emissie reducerende staltechnieken in combinatie met de bouwvlak op maat-uitwerking en zelfs een maximale passende benutting van de bouwvlakken, dan is er sprake van een stikstofbelasting op Natura2000-gebieden die onder het gehanteerde referentieniveau van de Natuurbeschermingswet ligt (te weten: vergunde situatie gecorrigeerd voor de feitelijke bezetting via de CBS-correctie). Uitgaande van de inzet van dergelijke technieken, is het dus mogelijk om volledig gebruik te maken van de geboden planologische ruimte, binnen de randvoorwaarden van de Natuurbeschermingswet. In concreto: significante effecten kunnen worden uitgesloten bij inzet van technieken en het bestemmingsplan is uitvoerbaar. Het toepassen van een lichtere vorm van emissiereductie door toepassing van stallen conform de maximaal toegestane emissie conform het Commissie van Doorn-advies (opgenomen in bijlage 1 in de Verordening Stikstof) leidt echter tot een toename ten opzichte van het referentieniveau van de Natuurbeschermingswet. Bij dit alles dient de nadrukkelijke kanttekening te worden gemaakt dat er in de berekening van uit is gegaan dat alle geboden planologische ruimte op de bouwvlakken in het nieuwe bestemmingsplan zal worden benut voor uitbreiding voor de onderscheiden veehouderij-bestemmingen (te weten intensieve veehouderij, grondgebonden veehouderij en paardenhouderij). Dit zal in de praktijk niet gaan plaatsvinden en dus is sprake van een overschatting van het te verwachten effect. Om negatieve effecten te kunnen uitsluiten is echter juridisch gezien de benadering vereist dat alle geboden ruimte ingevuld zou kunnen gaan worden.

De benutting van de voorgenomen te bieden ruimte voor de glastuinbouw in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied leidt vrijwel zeker tot verwarming van meer areaal aan kassen. Aangenomen is dat de verwarming zal gaan plaatsvinden in 100% WKK. Voor WKK's gelden de eisen van het BEMS: voor alle nieuwe installaties reeds nu al, vanaf 1 januari 2017 geldt dit voor alle installaties, dus ook bestaande installaties. Indien het geheel geboden areaal wordt benut voor glastuinbouw en indien dat

areaal geheel wordt verwarmd, dan is per saldo sprake van toename van NO_x-emissie, en dus toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Een aanzienlijk deel van de glasuitbreiding betreft glastuinders die hun eigen bedrijf uit zullen breiden. Hier heeft de gemeente goede mogelijkheden om de glastuinders te laten onderbouwen dat er emissie-standstill wordt gerealiseerd en aanhakend op de BEMS-eisen ervoor te zorgen dat binnen het bedrijf de totale NO_x-emissie niet toeneemt. Voor omschakeling naar en nieuwvestigingen van glastuinbouw is dat anders: zij creëren een nieuwe emissiebron, dus zij zullen moeten salderen. Omdat de effecten beperkt zijn vanwege de grote afstand tussen de NO_x-bronnen en Natura 2000-gebieden zullen er voor saldering mogelijkheden zijn. De gemeente dient hierop te toetsen.

Voor mestbewerking geldt dat deze als nageschakelde techniek wordt ingezet. De techniek leidt tot extra emissie van ammoniak, de RAV tabel E.6 geeft hiervoor de emissiekengetallen. Anderzijds leidt een verbeterd mestproduct tot minder veldemissies en minder bemesting. De toename door emissies uit biomassavergistingsinstallaties kan sterk variëren.

4.2 AANBEVELINGEN

Uit voorgaande blijkt dat het bestemmingsplan buitengebied uitvoerbaar is binnen de Natuurbeschermingswet, waarbij er voor de gemeente een uitdaging ligt om heldere voorwaarden te verbinden aan uitbreidingen waarmee zij garandeert dat het gebiedsemissieplafond niet wordt overschreden. Voor ontwikkelingen geldt als voorwaarde dat er concreet zicht is op het verkrijgen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet. In dat geval is er geen belemmering voor het bestemmingsplan vanuit de Natuurbeschermingswet.

Aan de gemeente worden de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Onderscheid maken binnen het bestemmingsplan tussen 'grondgebonden veehouderij', 'paardenhouderij' en 'grondgebonden agrarische bedrijven, niet zijnde grondgebonden veehouderij'. Dit om te voorkomen dat plantaardige bedrijven omschakelen naar grondgebonden veehouderij en zo nieuwe ammoniakemissiebronnen kunnen ontstaan.
2. Uitbreiding van veehouderijbedrijven (rechtstreeks, via afwijking dan wel via wijzigingsbevoegdheid) slechts toestaan indien de stikstofdepositie vanuit de betreffende inrichting niet toeneemt, tenzij saldering⁶ plaatsvindt. Bij uitbreiding van grondgebonden veehouderijen betekent dit dat emissiearme stallen moeten worden toegepast conform de best beschikbare technieken.
3. Bij uitbreiding van de glastuinbouw bewijslast leggen bij het betreffende bedrijf dat de NO_x-emissie niet toeneemt. Dit sluit aan bij het beleid dat alle WKK-installaties moeten gaan voldoen aan de BEMS-emissie-eisen. Voor nieuwe glastuinbouwbedrijven (vestiging of omschakeling) geldt dat deze de nieuwe NO_x-emissie die zij toevoegen aan de totale emissie moeten salderen met emissie elders.
4. Maak mestbewerking op bedrijfsschaal mogelijk in het bestemmingsplan. Hiervoor stelt de gemeente de gebruikelijke eisen uit de RAV.
5. Mestverwerking op grotere schaal en biomassavergisting buiten het bestemmingsplan buitengebied houden. Eventuele initiatieven zijn wel via partiële herziening van het bestemmingsplan mogelijk.

⁶ In de planregels dient saldering zo te worden gedefinieerd, dat er ook ruimte is voor initiatieven die geen significant effect hebben ondanks toename stikstof, bijvoorbeeld als dat blijkt uit een Passende Beoordeling (toename stikstof heel klein en geen ecologisch effect), of initiatieven die passen binnen de regels uit de nog vast te stellen Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) of een aanpassing van de Verordening Stikstof (daar wordt nu gedacht aan maximum afstanden of een drempelwaarde).

4.3 TENSLOTTE

Dit rapport is opgesteld om aan te geven dat het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Etten-Leur uitvoerbaar is binnen het kader van de Natuurbeschermingswet. Tevens zijn aanbevelingen gedaan hoe dat te borgen.

Daarbij moet vermeld dat op grond van de Natuurbeschermingswet waar relevant ook een individuele toets aan deze wet dient plaats te vinden. Dus, als een veehouderij of een glastuinbouwbedrijf uitbreidt, dan zal dit in de gemeente Etten-Leur ook afzonderlijk getoetst moeten worden. Dit betekent dikwijls dat een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet vereist is.

Al met al loopt de borging niet alleen via het bestemmingsplan, maar ook via de Natuurbeschermingswet zelf.

5

Literatuurlijst

ARCADIS, 2 april 2012: *Passende beoordeling bestemmingsplan buitengebied Etten-Leur*

ARCADIS, 4 april 2012: *MER bestemmingsplan buitengebied gemeente Etten-Leur*

ARCADIS, 13 april 2012: *Aanvulling op het MER ten behoeve van het bestemmingsplan buitengebied gemeente Peel en Maas*

Alterra, 2006: *Duurzaamheid co-vergisting van dierlijke mest*

Croonen Adviseurs, september 2012: *Conceptversies toelichting en planregels bestemmingsplan buitengebied Etten-Leur*

Commissie van Doorn, september 2011: *Al het vlees duurzaam, De doorbraak naar een gezonde, veilige en gewaardeerde veehouderij in 2020*

Commissie voor de milieueffectrapportage, 31 mei 2012: *Toetsingsadvies over het milieueffectrapport, Bestemmingsplan buitengebied, Etten-Leur*

Provincie Noord-Brabant, in werking sinds 15 oktober 2010: *Verordening stikstof en Natura 2000*

www.infomil.nl: informatie over de Regeling Ammoniak en Veehouderij

Bijlage 1

Werkkaart agrarische bedrijfslocaties Etten-Leur

Legenda

veehouderij

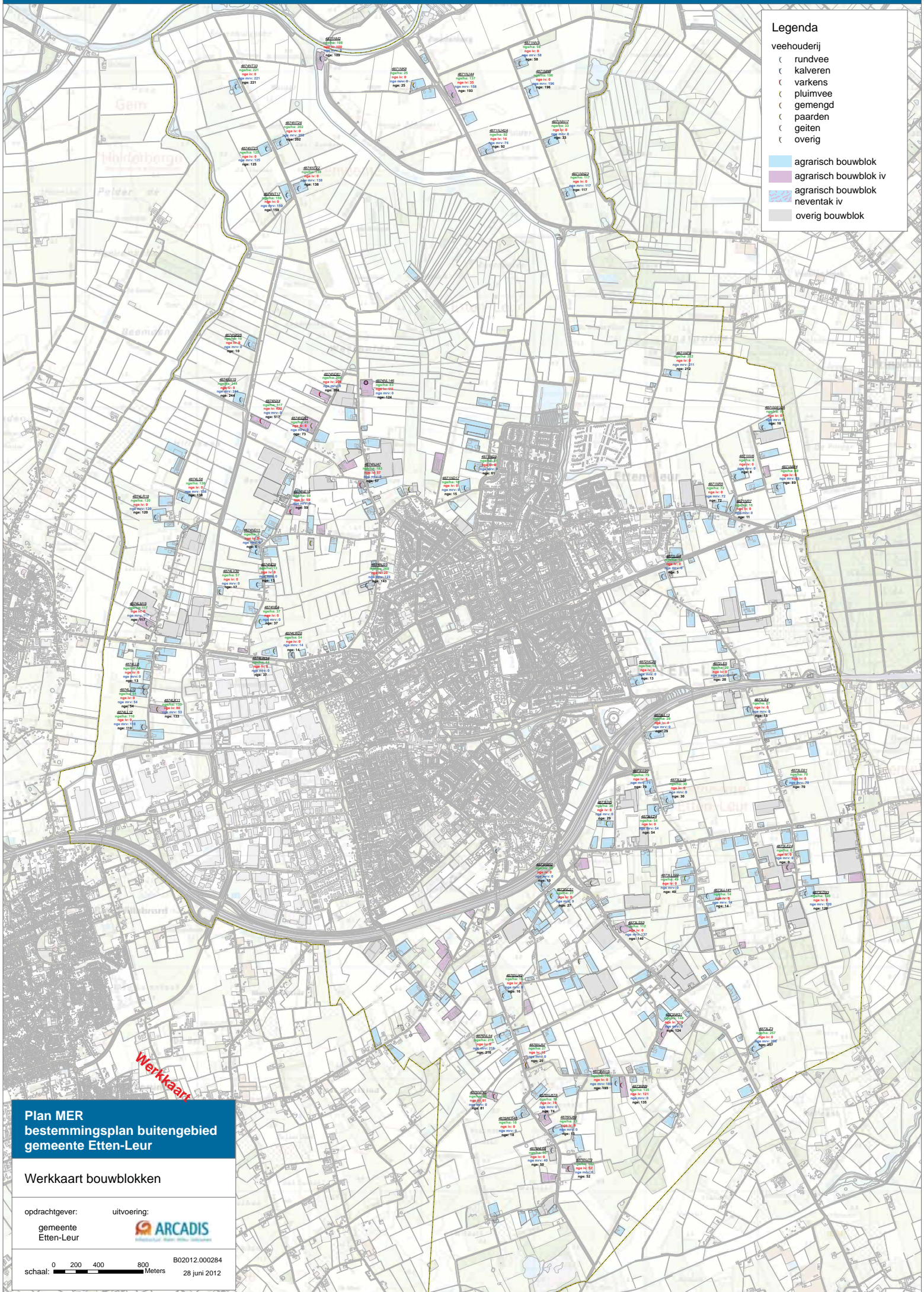
- (rundvee
- (kalveren
- (varkens
- (pluimvee
- (gemengd
- (paarden
- (geiten
- (overig

agrarisch bouwblok

agrarisch bouwblok iv

agrarisch bouwblok neventak iv

overig bouwblok



Plan MER
bestemmingsplan buitengebied
gemeente Etten-Leur

Werkkaart bouwblokken

opdrachtgever: gemeente Etten-Leur

uitvoering: 

0 200 400 800 Meters

B02012.000284
28 juni 2012

Werkkaart

Colofon

BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBOED ETTEN-LEUR IN RELATIE TOT NATUURBESCHERMINGSWET

OPDRACHTGEVER:

Gemeente Etten-Leur

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

ir. F.D. Dotinga

GECONTROLEERD DOOR:

Drs. H.P.T. Ullenbroeck

VRIJGEGEVEN DOOR:

Ir. F.D. Dotinga

16 oktober 2012

076582015:0.14

ARCADIS NEDERLAND BV

Utopialaan 40-48

Postbus 1018

5200 BA 's-Hertogenbosch

Tel 073 6809 211

Fax 073 6144 606

www.arcadis.nl

Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veeveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.